

УДК 81'371:81'367/625'37
DOI 10.32999/ksu2663-2691/2019-79-2

КОНТЕКСТ І ДІЄСЛІВНА СЕМАНТИКА

Сулима Олеся Петрівна,
*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова
olesiasulyma@gmail.com
orcid.org/0000-0002-3565-4392*

Статтю присвячено питанню семантичної типології дієслів, зокрема чотирьох великих класів: дії, процесу, стану і ставлення. Для потрактування дієслівної семантики в аспекті лексико-семантичної класифікації необхідно розглянути вплив контексту на значення дієслова. Наявні класифікації переважно ґрунтуються на першому, прямому, значенні дієслівної лексеми, однак у свідомості мовців часто першою асоціацією можуть бути друге й наступні, особливо переносні, значення.

Метою пропонованого дослідження є проаналізувати вплив суб'єкта, обставинних поширювачів і ширшого контексту, зокрема суб'єкта або предиката іншої предикативної частини, на визначення семантики дієслова. Фактичним матеріалом слугували результати анкетування, здійсненого двома етапами: спочатку респонденти мали покласифікувати дієслівні лексеми, потім ті самі дієслова, але в контексті за класами дії, стану, процесу та відношення.

Методи: анкетування для отримання фактичного матеріалу шляхом опитування респондентів; описовий метод для інвентаризації результатів анкетування з метою встановити основні особливості класифікації дієслівної семантики; контекстуального аналізу для з'ясування впливу окремих елементів контексту на потрактування значення дієслів і статистичного аналізу для встановлення співвідношень між окремими класами дієслів.

Результати. За результатами встановлено 3 групи дієслів: ті, що майже ідентично розподілені в контексті й поза ним; ті, що зазнали незначних змін у потрактуванні між окремими класами; ті, що виявили найбільші «зсуви» семантики в контексті. До першої групи респонденти зарахували однозначні дієслова й ті, що мають порівняно невелику кількість значень, що пов'язані між собою; до другої – тільки багатозначні дієслова з широкими властивостями метафоризуватися та різним функційним навантаженням; до третьої – багатозначні дієслова, що характеризовані вищим рівнем абстрактності. Окремі дієслова учасники анкетування поза контекстом не змогли зарахувати до жодної з груп (*засіяти, розмірковувати, стукнути, викреслювати*), проте в контексті такі слова розподілено. Також труднощі виявилися в покласифікуванні дієслова *розмірковувати*, яке деякі респонденти зарахували водночас до двох класів (дії та процесу поза контекстом і процесу і стану в контексті).

Висновки. Дослідження дало змогу резюмувати про вплив лексичних поширювачів на моносемічні та полісемічні дієслова, дієслова, що мають властивість метафоризуватися й десемантизуватися в структурі речення.

Ключові слова: класи дієслів, лексико-семантична група, пізнання, метафоризація, десемантизація.

CONTEXT AND VERBAL SEMANTICS

Sulyma Olesia Petrivna,
*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department
of Ukrainian Language
of National Pedagogical Dragomanov University
olesiasulyma@gmail.com
orcid.org/0000-0002-3565-4392*

The article is devoted to the question of the semantic typology of verbs, in particular, the four major classes: action, process, state and attitude. For the interpretation of verbal semantics in the aspect of lexical-semantic classification it is necessary to consider the influence of the context on the meaning of the verb. Available classifications are mainly based on the first meaning of verbal lexeme, but in the minds of speakers often the first association can be second and subsequent, especially portable, meaning.

Purpose: The proposed study analyzes the influence of the subject, circumstantial distributors and the wider context, in particular the subject or predicate of another predicative part on the definition of the semantics of the verb. The actual material was the results of a questionnaire, carried out in two stages: first, respondents had to classify verbal lexemes, then the same verbs, but in the context, by classes of action, state, process, and attitude.

Methods: questionnaires for obtaining factual material by interviewing respondents; descriptive for inventory of the results of questionnaires in order to set the main features of the classification of verbal semantics; contextual analysis to find out the effects of individual elements of the context on the interpretation of the meaning of verbs and statistical analysis to set relationships between individual classes of verbs.

Results. As a result, 3 groups of verbs were found: those that are almost identically distributed in the context and outside of it; those who experienced slight changes in the study between separate classes; those who discovered the greatest "shifts" of semantics in the context. To the first group, respondents enrolled unambiguous verbs and those with a relatively small number of meanings related to each other; to the second – only multivalued verbs with wide properties to metaphorize and different functional load; to the third – multivalued verbs, characterized by a higher level of abstraction. Individual verbs could not be included in any of the groups outside the context (*to sow, to reason, to knock, to punct*), but in the context these words were distributed. It was dif-

difficult to classify the verb *to reason*, which some respondents ranked simultaneously into two classes (action and process outside the context and status in the context).

Conclusions. The research allowed us to draw conclusions about the influence of lexical extenders on monosemantic and polysemantic verbs, verbs with the property of metaphorization and desemantization in the structure of the sentence.

Key words: verbs, lexical-semantic group, cognition, metaphor, desemantization.

1. Вступ

У другій половині ХХ ст. лінгвісти почали активно вивчати семантику мовних одиниць різних рівнів, при цьому науковці звернули увагу на здатність мовного знака активізувати когнітивні процеси у свідомості індивіда, тому методологію лінгвістичних досліджень розширено. Уже С.К. Шаум'ян зауважив: «Якщо ми хочемо бачити семіотику як науку, що має внутрішню органічну єдність, то завдання має бути в тому, щоб об'єднувати підходи лінгвіста, логіка, психолога і представників інших наук у деякий загальніший погляд, що синтезував ці погляди на вищому рівні» (Шаум'ян, 1967: 7). Так мовні знаки почали аналізувати в аспекті когнітивної лінгвістики та психолінгвістики. Дієслово вже тривалий час перебуває в центрі уваги дослідників, однак досі є низка питань, що остаточно не розв'язані. Зокрема, проблемним є виділення категорійної семантики дієслова: деякі вчені вважають, що дієслово апіорі процесуальне (О.М. Пешковський, А.П. Грищенко, Н.Ю. Шведова та інші); дехто з дослідників акцентує на протиставленні двох значень: дії та процесу (В.М. Русанівський) або на наявності лише одного значення – дії (В.М. Ярцева) або стану (Г.Г. Сильницький); є прихильники традиційного поділу на семантичні класи дії, процесу і стану (І.Р. Вихованець). Дієслівну лексику в аспекті лексичної семантики розглядали В.М. Русанівський, І.І. Мещанінов, Л.В. Щерба, Ю.Д. Апресян, І.Р. Вихованець, О.І. Леута, Н.Ю. Шведова, Г.Г. Сильницький, В.П. Москвін, Л.М. Васильєв, Л.О. Петрова, Н.М. Сухарина та ін. Однак, незважаючи на численні намагання класифікації, немає єдиної думки щодо кількості лексико-семантичних груп дієслів і їх якості. Так само невирішеним залишається питання про механізми класифікації дієслівної семантики у свідомості мовця, що є одним із актуальних завдань на сучасному етапі розвитку семасіології.

Тривалий час у мовознавстві головною була думка, що, знаючи предикат (дієслово), можна одразу з'ясувати й загальну структуру речення. У 80-х рр. ця ідея сформувалася у так званий вербоцентричний підхід. Однак Г.О. Золотова заперечила цю тезу, оскільки «наявна ієрархія членів речення ... часто не відповідає справжній значимості цих членів як в організації, так і в семантиці речення» (Золотова, 1969: 59). Г.А. Уфимцева також наголошувала: «Під час дослідження смислової структури дієслівних лексем ми неминуче звертаємося до аналізу предметних імен, що поєднуються з ними, і до аналізу відношень між дією та її суб'єктом або об'єктом» (Уфимцева, 1974: 119). Н.Д. Арутюнова, спираючись на ідеї середньовічних логіків, які стверджували, що об'єкт визначає дію, теж указувала на те, що «дії, можливі з одним об'єктом, не можуть бути при іншому» (Арутюнова, 1976: 125). Саме останні ідеї стали основою пропонованого дослідження. Розвідка спрямована на аналіз специфіки сприйняття дієслівної семантики в контексті й поза ним на прикладі дієслів різних лексико-семантичних груп. Новизна дослідження зумовлена вибором фактичного матеріалу та методом його отримання, оскільки досі дієслівну лексику класифікували без урахування специфіки сприйняття семантики конкретними мовцями.

Мета статті – з'ясувати специфіку сприйняття семантики дієслів у контексті й поза ним. Мета дослідження зумовила виконання таких завдань: окреслити вплив лексичних поширювачів на потрактування семантики дієслова; з'ясувати механізми структуризації лексичного значення у свідомості; описати специфіку сприйняття метафоризованих і десемантизованих слів.

Розвідка спирається на методологічні засади семасіології із залученням елементів психолінгвістики, зокрема на усвідомлення, що в процесі спілкування взаємодіють різноманітні фактори онтології світу, свідомості й мови. У процесі дослідження використано такі методи: анкетування (отримання фактичного матеріалу шляхом опитування респондентів); описовий (інвентаризації результатів анкетування з метою встановити основні особливості класифікації дієслівної семантики); контекстуального аналізу (з'ясування впливу окремих елементів контексту на потрактування значення дієслів) і статистичного аналізу (встановлення співвідношень між окремими класами дієслів).

2. Проблема семантичної класифікації дієслівної лексики

На проблемність покласифікування лексичної семантики дієслів учені звернули увагу вже давно. О.С. Кубрякова серед причин такої проблемності назвала такі: «1. Сфера референції багатьох дієслів надзвичайно широка й тому досить невизначена. 2. Не-предметність референтної сфери дієслова та її оберненість до констатації відношень ... 3. Вираження дієсловами відношень між предметами все-таки неминуче повертає нас до предметного світу ... 4. Дієслово бере на себе таке функційне навантаження (...), що витісняє на задній план усі його інші функції» (Кубрякова, 1978: 102). Труднощі покласифікування пов'язані ще й із тим, що кожна особистість здійснює пізнавальне відображення об'єктивної реальності, перетворення світу «на основі її пізнання, переживання і ставлення до нього» (Платонов, 1982: 193). Отже, класифікація – це не лише специфічне суб'єктивне сприйняття мовного знака, а й урахування власного досвіду і ставлення до нього.

Результати анкетування виявили таке: 1) частину дієслів респонденти однаково або з несуттєвими відмінностями розподілили за класами незалежно від контексту; 2) в окремих випадках залежні словоформи вплинули на зміну потрактування дієслівної семантики між окремими класами; 3) частина дієслів у контексті покласифіковані абсолютно інакше, ніж поза ним.

2.1. Перша група дієслів

Стукнути. Поза контекстом і в контексті 90% респондентів визначили семантику дії, 5% і 2% в контексті – процес; 2% і 5% – відношення; 2% не визначилися із семантикою поза контекстом. У контексті – *Хай буде по-твоєму!* – *стукнув кулаком по столі Яків Данько* (М. Стельмах) інструменталь і локатив, що переважно асоційовані з дією, зовсім не вплинули на зміну кваліфікації дієслова. Очевидно, на такий розподіл вплинуло те, що значення дієслова *стукнути* пов'язані й указують на дію: «1. Однокр. до *стукати* (Створювати стук, шум при ударах, поштовхах, коливаннях, розривах і т. ін.). 2. перех., розм. Ударити кого-небудь...» (СУМ, 1970, Т. 9: 802).

Дощити. Поза контекстом 5% виділили як дієслова дії, 49% – процесу, 41% – стану, 5% – відношення. У контексті *З віконця гляну ... хоч би мороз – та ні – усе дощить...* (І. Муратов) семантику дії виділити 5%, процесу – 39%, стану – 54%, відношення – 2%. На незначне збільшення кількості учасників, що кваліфікували *дощити* як дієслово стану, вплинули прислівник *усе* і предикативний компонент *мороз*, що так само вказує на стан природи. *Дощити* – однозначне дієслово: «Падати, йти (про дощ)» (СУМ, 1971, Т. 2: 402), проте респонденти варіативно розподілили його між класами.

Спати. «1. Перебувати у стані сну. 2. перен. Бути бездіяльним, пасивним, млявим...» (СУМ, 1978, Т. 9: 493). 17% респондентів зарахували дієслово *спати* до дієслів зі значенням дії, 41% – процесу, 41% – стану, 2% – не визначилися з кваліфікацією. У контексті *Сплю. Солодко, міцно і навіть сон бачу* (М. Коцюбинський) частина учасників змінила свою думку: із семантикою дієслова визначилися всі, при цьому кількість тих, хто вважав, що це дієслово дії, зменшилася до 5%, процесу – до 35%, як стан *спати* кваліфікували 59% респондентів. На такий розподіл вплинули квалітативні прислівникові компоненти *солодко, міцно*, оскільки вони передусім характеризують стан.

Бути. Одне з найскладніших для кваліфікації дієслово, що могло викликати різні асоціації: «1. Існувати. 2. Уживається на означення наявності кого-, чого-небудь десь ... 3. Знаходитися, перебувати де-небудь. 4. Прийти, приїхати куди-небудь, до когось ... 5. Трапитися, статися ... 10. Уживається як зв'язка у складеному присудку» (СУМ, 1970, Т. 1: 264). У контексті *Десантні групи вже були тут, неподалік...* (О. Гончар) 10% респондентів визначили як дієслово зі значенням дії (24% поза контекстом), 20% – зі значенням процесу (15%), 66% – зі значенням стану (51%) і 4% – зі значенням відношення (10%). Змінам класифікації сприяла функційна різноманітність дієслова *бути*.

Колоситися. Часткові зміни в розподілі цього дієсловом за класами в контексті *Далі був глибокий яр, за ним колосились жита, починався лісок* (М. Шеремет), очевидно, зумовлені локативом *за ним*, оскільки дієслово є однозначним: «Викидати колос» (СУМ, 1973, Т. 4: 233). Пор.: дія – 3% у контексті й 14% поза контекстом; процес – 70% і 56%; стан – 24% і 32%, відношення – 3% і 3%.

Розмірковувати. Показники відсотків майже не змінилися в контексті *В неділю вона ходила в ліс, де стояли готові зруби, оглядала ... матеріал, розмірковувала...* (М. Коцюбинський): дія – 12% поза контекстом і 15% у контексті; процес – 68% і 61%; стан – 15% і 15%; відношення – 0% і 5%. При цьому 2% респондентів зарахували дієслово *розмірковувати* водночас до дієслів дії та процесу або процесу і стану. 2% опитаних залишили цю лексему поза класифікацією. Семантика дієслова *розмірковувати*, очевидно, асоційована в респондентів переважно з мисленням: «1. Заглиблюватися думками в що-небудь; мислити, міркувати. 2. Зіставляти різні думки, міркування, всебічно зважувати щось, роблячи певні висновки; обмірковувати...» (СУМ, 1977, Т. 8: 743), що, своєю чергою, тяжіє у сферу процесу або стану.

Мати. Це дієслово В.Г. Гак назвав «найзагальнішою формою вираження відношення» (Гак, 1972 : 361). «1. Уживається на означення того, що комусь належить що-небудь, є його власністю; володіти чимось, посідати щось. 2. Уживається на означення того, що хто-, що-небудь є в чийомусь розпорядженні ... 3. Перебувати в стані ... 5. розм. Вважати когось, щось ким-, чим-небудь ...» (СУМ, 1973, Т. 4: 648). У потрактуванні семантики цього дієслова виявлено незначні коливання кваліфікації, зокрема як дієслово дії поза контекстом його визначили 10% респондентів, процесу – 24%, стану – 49%, ставлення – 17%, у контексті *Молодий капітан мав репутацію відважного офіцера* (О. Гончар) незначно збільшилася кількість прихильників значення дії та ставлення (12% і 27% відповідно), дієсловом процесу його назвали 20%, стану – 41%.

2.2. Друга група дієслів

Засіяти. Це дієслово має 3 значення, одне з яких переносне й позначає стан «1. Почати сіяти, випромінювати яскраве світло ... 2. Почати блищати. 3. перен. Проїнятися радістю, вдовolenням, виразивши це на обличчі» (СУМ, 1972, Т.3: 310). До процесуальних *засіяти* поза контекстом зарахували 39% респондентів, у контексті *Гей, слов'яни! Полум'яне засіяло сонце нам!* (М. Рильський) – 34%, до дієслів відношення – по 2%, решта з групою не визначилася. Проте метафоризація вплинула на те, що в контексті кількість опитаних, що кваліфікувала це дієслово як дію, зменшилася: 20% проти 34%, натомість як стан у контексті *засіяти* визначили 44% (22% поза контекстом).

Брати. Семантику дієслова поза контекстом 89% респондентів визначили як дію, 4% – як процес, 4% – як стан і 2% – як відношення. У контексті *Напишіть мені про себе, де Ви служили, скільки брали ...* (М. Коцюбинський) до класу дії *брати* зарахували 49% опитаних, до процесу – 29%, стану – 15%, відношення – 7%. Це дієслово має велику кількість значень, які пов'язані між собою: «1. Схоплювати, охоплювати руками або яким-небудь знаряддям. 2. Набирати певну кількість чого-небудь ... 6. Здобувати, діставати. 7. Одержувати в користування ... 12. Наймати на роботу. 13. Арештовувати, затримувати ...» (СУМ, 1970, Т. 1: 228). Проте, незважаючи на зв'язок сем, респонденти інакше покласифікували за значеннями, оскільки в контексті дієслово вжито в переносному значенні.

Ставати. У контексті *Засади його за книгу – і він стане сільським вчителем* (М. Стельмах) дієслово *ставати* виконує функцію зв'язки складеного іменного присудка, що вплинуло на покласифікування дієслів, оскільки більшість опитаних перенесла його до класу стану. Поза контекстом до класу дія *ставати* зарахували 39% респондентів, процесу – 44%, стану – 15%, відношення – 2%; у контексті, відповідно, 22%, 34%, 32% та 10%. Труднощі визначення семантики цього дієслова поза контекстом пов'язані з тим, що в респондента могли виникнути різні синонімічні асоціації, зважаючи на велику кількість значень дієслова: «1. Приймати вертикальне положення; випрямляючись, піднімаючись на ноги ...; ставати. 2. Починати яку-небудь дію, роботу, які виконуються перев. стоячи. 3. Переставати рухатися, припиняти свій рух ... 21. Уживається як зв'язка у складеному присудку ...» (СУМ, 1978, Т. 9: 624).

2.3. Дієслова третьої групи

Любити. «1. Відчувати глибоку відданість, прив'язаність до кого-, чого-небудь. 2. Почувати, виявляти глибоку сердечну прихильність до особи іншої статі; кохати. 3. Мати інтерес, потяг до чого-небудь ...» (СУМ, 1973, Т. 4: 562). Відсоток опитаних, що зарахували це дієслово до класу процесу і стану, особливо не відрізняється: 10% респондентів визначили їх як процес у контексті і поза ним, як стан – відповідно 29% і 39%. Однак поза контекстом *любити* 2% опитаних зарахували до класу дії та 49% – до класу відношення, а в контексті *Мати любила мене – душі не чула* (Панас Мирний) уже 49% визначили дієслово як дію та 10% як відношення.

Тримати. Значення дієслова віддалені: «1. Взв'язавши що-небудь у руки, в рот, у зуби тощо, ухопившись за щось, не випускати, мати в руках, у зубах тощо; держати. 2. Бути опорою чомусь, держати щось на собі. 3. Надавши чомусь певного положення, зберігати в ньому протягом якогось часу. 4. Змушувати когось розмовами, справами тощо залишатися, перебувати де-небудь; затримувати, не відпускати. ... 7. Мати в себе, при собі; посідати щось, володіти кимось, чимось. 8. Помістивши кудись, зберігати. 9. Спрямувати, скеровувати те, що рухається; рухатися в певному напрямі ...» (СУМ, 1979, Т. 10: 260). Співвідношення між контекстуальним і позаконтекстним значенням цього дієслова в класах процесу та відношення майже ідентичне: по 37% респондентів визначили його як процесуальне, 5% і 7% (у контексті) – як відношення. Контекст *Він повеселішав, ... чітко і точно виконував різні прийоми, добре тримав крок* (І. Багмут) вплинув на те, що лексичне значення *тримати*, асоційоване переважно з дією (59%), було визначене як стан (37%). При цьому лексема *тримати* взагалі лишилася поза категорією стану.

Викреслювати. Порівняно невелика кількість значень цього дієслова характеризується специфікою вживання: «1. Закреслюючи, вилучати слово, уривок з тексту. 2. перен. Відкидати, усувати. 3. Креслячи, робити схему, план» (СУМ, 1970, Т. 1: 414). 4% та 2% респондентів не визначилися із семантикою дієслова поза контекстом і в контексті. До класу процесу лексема зарахували 12%, відношення – жоден респондент. У контексті процесуально назвали 17%, відношення – 4%. Найсуттєвіші зсуви класифікації зафіксовані між класами дії і стану. У контексті *Одну [кореспонденцію] по одній прочитував Начко уважно, ... викреслював, що зайве* (І. Франко) жоден респондент не зарахував *викреслювати* до класу стану, хоча поза контекстом так визначили семантику 76%. Натомість як дію це дієслово поза контекстом виділили 7%, а в контексті – 78%.

3. Специфіка сприйняття дієслів залежно від кількості значень і лексичних поширювачів

Узагальнюючи результати дослідження, можна констатувати виділення трьох основних груп дієслів за специфікою сприйняття в контексті й поза ним. До першої групи належать дієслова, що 1) є однозначними 2) характеризовані тісним зв'язком першого й наступного значень цих дієслів. Обставинні поширювачі чи ширший контекст лише уточнюють семантику.

У другій групі не зафіксовано однозначних дієслів, а полісемічні мають ширше коло значень, які часто не пов'язані, і виявляють широку здатність до метафоризації. О.С. Кубрякова наголошувала, що «в дієслова зона невизначеності має тенденцію до розширення, а переносні значення розсовують її межі ще більше» (Кубрякова, 1978: 102). О.О. Реформатський зауважував, що семантичні ознаки слів, мерисми, «у слабкій позиції ... можуть тією чи тією мірою редукуватися» (Реформатський, 1978: 271). Метафоризація та десемантизація дієслова виявляються лише в контексті, тому дієслова другої групи й виявили такі розбіжності покласифікування.

У третій групі дієслова виявили порівняно невелику кількість значень. При цьому вплив суб'єкта на потрактування семантики дієслова в цій групі надзвичайний, на що раніше звернув увагу Ю.Д. Апресян: «... суб'єкт, об'єкт, глава, контрагент, зміст, адресат – завжди частина значення відповідного предикативного слова» (Апресян, 1972: 286). Р.Л. Ковалевський зауважував, що «той самий матеріальний предмет (річ) може бути представлений у свідомості як кілька різних об'єктів на рівні уявлень і понять і закріплюватися різними мовними знаками» (Ковалевський, 1987: 103). Проте, як виявили дослідження, у дієслові більшість значень (образів) позначені одним знаком, тому класифікувати дієслово дуже складно. Можна спробувати розподілити слова за першим значенням, проте часто дієслова асоційовані з другим або навіть третім значенням (Сулима, 2019: 158).

4. Висновки

Отже, дослідження довело таке:

1) однозначні дієслова (*доцитувати, колоситися*), дієслова, значення яких тісно пов'язані (*спати, стукнути, розмірковувати*) або й непов'язані (*бути, мати*), викликають у мовців однакові асоціації в контексті й поза ним;

2) чим вища здатність дієслова до метафоризації або десемантизації, тим імовірніші зміни класифікації, оскільки контекстуальне вживання може суттєво відрізнитися від позаконтекстного (*брати, засіяти, ставати, викреслювати, любити, тримати*);

3) залежні словоформи й ширший контекст змінюють сприйняття дієслівного значення в контексті, що призводить, відповідно, до зміни семантичної класифікації. Зокрема, відчутний вплив на потрактування семантики виявили квалітативні прислівники, суб'єктні синтаксеми та інші предикативні частини;

4) суб'єктивне відображення позамовної дійсності дієслівною лексемою впливає на усвідомлення його основного значення, тому, наприклад, дієслова з тіснішим зв'язком між значеннями (*любити*) потрапили до третьої групи, а дієслова з ширшими можливостями десемантизації та метафоризації (*бути, мати*) – до першої.

Дальші дослідження можуть бути спрямовані у сферу асоціативних зв'язків процесуальних дієслів у контексті й поза ним.

Література:

1. Апресян Ю.Д. К построению языка для описания синтаксических свойств слова. *Проблемы структурной лингвистики*. Москва : Наука, 1972. С. 279–325.
2. Арутюнова Н.Д. Предложение и его смысл. Логико-семантические проблемы. Москва : Наука, 1976. 383 с.
3. Гак В.Г. Высказывание и ситуация. *Проблемы структурной лингвистики*. Москва : Наука, 1972. С. 349–372.
4. Золотова Г.А. О синтаксической форме слова. *Мысли о современном русском языке* / сост. А.Н. Кожин. Москва : Просвещение, 1969. С. 58–66.
5. Ковалевский Р.Л. Некоторые гносеологические и когнитивные аспекты глагольной номинации. *Русский глагол в сопоставительном освещении. Парадигматические и синтагматические отношения*. Саратов : Издательство Саратовского университета, 1987. С. 102–107.
6. Кубрякова Е.С. Части речи в ономаσιологическом освещении. Москва : Наука, 1978. 114 с.
7. Платонов К.К. Система психологии и теория отражения. Москва : Наука, 1982. 308 с.
8. Реформатский А.А. Лексические мерисмы и семантическая редукция. *Проблемы структурной лингвистики*. Москва : Наука, 1972. С. 268–278.
9. Словник української мови. Київ : Наукова думка, 1970–1978. Т. 1–4, 8–10.
10. Сулима О.П. До питання лексико-семантичної класифікації дієслів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. Одеса, 2019. Вип. 38. Т. 3. С. 157–160.
11. Уфимцева А.А. Типы словесных знаков. Москва : Наука, 1974. 206 с.
12. Шаумян С.К. Семиотика и теория порождающих грамматик. *Проблемы структурной лингвистики*. Москва : Наука, 1967. С. 5–17.

References:

1. Apresan Yurii. K postroeniiu yazyka dlia opisaniia sintaksicheskikh svoystv slova [To building of a language to describe the syntactic properties of a word]. *Problemy strukturalnoi lingvistiki*. Moskva : Nauka, 1972, 279–325 [in Russian].
2. Arutiunova N. *Predlozheniie i yego smysl. Logiko-semanticheskiie pronlemy* [Sentence and its meaning. Logical and semantic problems]. Moskva : Nauka, 1976. 383 [in Russian].
3. Hak V. Vyskasyvaniie i situatsiia [Statement and situation]. *Problemy strukturalnoi lingvistiki*. Moskva : Nauka, 1972, 349–372 [in Russian].
4. Zolotova G. O sintaksicheskoi forme slova [About the syntactic form of a word]. *Mysli o sovremennom russkom yazyke*. Sost. A. Kozhin. Moskva : Prosveshcheniie, 1969, 58–66 [in Russian].
5. Kovalevskii R. Nekotoryie gnoseologicheskie i kognitivnyie aspekty glagolnoi nominatsii [Some epistemological and cognitive aspects of the verbal nomination]. *Russkii glagol v sopostavitel'nom osveshchenii. Paradigmaticheskiie i sintagmaticheskiie otnosheniia*. Sratov : Izdatelstvo Saratovskogo universiteta, 1987. 102–107 [in Russian].
6. Kubriakova E. *Chasti rechi v onomasiologicheskom osveshchenii* [Parts of speech in onomasiological elucidation]. Moskva : Nauka, 1978. 114 [in Russian].
7. Platonov K. Sistema psikhologii i teoriiia otrazheniia [The system of psychology and the theory of reflection]. Moskva : Nauka, 1982. 308 [in Russian].
8. Reformatskii A. Leksicheskiie merismy i semanticheskaiia reduksia [Lexical Merism and Semantic Reduction]. *Problemy strukturalnoi lingvistiki*. Moskva : Nauka, 1972, 268–278 [in Russian].
9. *Slovyk ukrainskoi movy* [Dictionary of the Ukrainian language]. (Т. 1–4, 8–10). Kyiv: Naukova dumka, 1970–1978 [in Ukrainian].
10. Sulyma O. Do pytannia leksyko-semantychnoi klasyfikatsii diiesliv [To the question of lexical-semantic classification of verbs]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Filolohiia*, Vyp. 38, (Т. 3), Odesa, 2019, 157–160 [in Ukrainian].
11. Ufimtseva A. *Typy slovesnykh znakov* [Types of verbal signs]. Moskva : Nauka, 1974. 206 [in Russian].
12. Shaumian S. Semiotika i teoriiia porozhdaiushchikh grammatik [Semiotics and the theory of generating grammars]. *Problemy strukturalnoi lingvistiki*. Moskva : Nauka, 1967. 5–17 [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 19.07.2019.
The article was received 19 July 2019.